

széltünk, az itthon maradtak szellemi-ideológiai felfogásában pedig olyan radikális fordulat következett be a negyvenes évek második felében, amely feledtetni igyekezett korábbi útkereséseiket, „tévelygéseiket”. Lackó Miklós kutatásai révén most ezen a területen is jelentős előrelépés történt.

Az írások természetesen számos tovább vitatható-vitatandó kérdést is tartalmaznak, kirajzolódnak a további feladatok, az újabb kutatásokat igénylő részletek. És persze ígéretek is rejlenek bennük. Nyilvánvaló a szerző fokozott érdeklődése Németh László iránt. A Németh László életművével, ideológiai hatásával való tusakodás végigvonul a kötetek során, s egy majdani monografikus feldolgozás reményét kelti. Ugyancsak felsejlik valahol a háttérben az az igény is, hogy a szerző a népi-urbánus vita szellemi környezetét, hátterét az eddigieknél körültekintőbben, részletesebben, mélyebben tárja fel. Mint ahogy a tanulmányok, illetve a jól szerkesztett, koncepciózusan felépített kötetek összefüggésében végző soron benne rejlik a korszak egészének szellemi áramlatait, mozgalmait feldolgozó nagy szintézis ígérete is. Reméljük, hogy ezek az ígéretek egyszer valóra válnak.

Tímár Árpád

EGY HITELES KRIMI

Ken Follett: *A Modigliani-botrány*
Fordította: Ladányi Katalin
Albatrosz Könyvek, Magvető, 1989.
296 oldal, 68 Ft

Ken Follett (1949) a modern kalandregényirodalom egyik remekírója. Ragyogó II. világháborús kémregénye, *A TŰ A SZÉNAKAZALBAN* (Magvető, 1983), történelmi terroristaregénye, az I. világháború előestéjén játszódó *EGY FÉRFI SZENTPÉTERVÁRRÓL* (Európa, 1985) már régebben megjelent, s néhány hónapja afganisztáni regénye is olvasható magyarul *KALAND AFGANISZTÁNBAN* címen (Victoria Kft, 1989 – 110 Ft). E kemény és véres könyvekkel szemben Follett korai, 1976-os regényében, *A MODIGLIANI-BOTRÁNY*-ban, mely szín-

tén most látott napvilágot magyarul, a világtörténet átírása a tét, s nem szüntelen életveszélyben működnek a hősök, hanem egy, illetve két nagy átverésről van szó, melynek tétje még csak nem is a pénz, hanem a leckéztetés és magának a csínynek az öröme.

Művészek, műtörténészek, műkereskedők világában játszódik a bűnügyi történet, melyet írója a modern kultúra néhány majd-hogynem közhelyszerű tényéből bontakoztat ki. A legromantikusabb és a legfelszínibb ezek közül az eleven művészet és a műkereskedelem (nyomorgó festő, dúsgazdag galériás) elmentéje. Modigliani, akinek egy ismeretlen képéért folyik a hajszja a regény egyik szálán, leglátványosabb jelképe lehetne ennek az elmentének, ínségben tengetett kurta életével s halála után szédületes karriert befutó műveivel. A másik szálon egy kissé konzolidáltabb, de lényegében hasonló sors előtt álló művész akarja bebizonyítani, hogy „*a remekművekre és a halott festőkre figyelő londoni művészvilág úgy, ahogy van, hazug*”, s a galériások nem értenek a művészethez. A *hitelesség* garanciája ugyanis fontosabb lett az esztétikai élvezetnél, sőt az előbbi az utóbbi feltételévé vált: „...*a remekművekért kifizetett hatalmas összegek inkább a sznobizmust tükrözik, mint a művészi ízlést. ...egy valódi Pissarro nem ér többet egy kitűnő másolatánál.*”

A jelentős műalkotás megismételhetetlen egyediségének túlfeszített, szinte vallásos hitéből következik szentségtörő paródiájának, a *hamisításnak* a lehetősége, mely hatalmas virágzó iparággá is vált. (Magyar keblünket dagaaszthatja, hogy a század egyik *leghitesebb* – nem a legnagyobb, mert az nem lepleződik le – képhamisítója, Elmer de Hory – Hory Elemér? – hazánk fia volt.) Follett regényének két nagy hamisítástörtéje a hamisítás két nagy típusára is rámutat. Az egyik a megtalált, hiteles Modigliani-képről készített tökéletes *másolat*, mely szabad szemmel és művészi érzéssel nem, csak vegyési eszközökkel különböztethető meg az eredetitől. A másik a stílus, a kézvonás beleérző ismeretében készített *variáció* Van Gogh, Munch és mások műveire, egy-egy nagy művész, ismeretlen” képe. A remek ritmusú történetben mesterien vannak összesodorva a különböző szálak, a két hamisításon kívül még egy balsikerű műkincsrablás és egy viszontagságos galériaalapítás története is. S noha nem véletlen, hogy a hamisít-

tás kérdését egy krimiíró választotta ironikus, könnyed modorban regénye témájául, hiszen e műfaj feltűnőbben építkezik adott és ezért ismételfelhető, utánozható, másolható, variálható elemekből, mint úgynevezett komolyabb társai, mégis kérdéses, hogy olyan könnyen hamisítható volna-e egy Follett-regény.

A könyv igénytelen címlapja minden

bizonytal öntudatlanul megismétli a regény alaptémáját. Mert az ott látható Van Gogh-, Gauguin-, Klee-, Vámos Rousseau-, Rembrandt-festmények közül az egyik kakukktójás: néhány éve kiderült, hogy a nyugat-berlini ARANYSISAKOS FÉRFI nem hiteles Rembrandt – „csak” egy ismeretlen mester remekműve a festő környezetéből.

Radnóti Sándor